ΚΥΚΛΩΠΑΣ

Πῶς τόπες; Ἄλλο ὄνομα πρὶν εἶπες κι' ἄλλο τώρα λές;

ΔΥΣΣΕΑΣ

Ναί, τόνομα πού μοῦδωκε ὁ πατέρας μου. Ἐγὼ ὁ Δυσσέας εἶμαι, ἐγὼ πού πρόσμενα νὰ σοῦ ξοφλήσω τὸ κατάρατό σου φάγωμα. Γιατὶ ἄδικα ἔκαψα τὴν Τροία ἂν εἶναι νὰ μὴν πλερωθοῦν οἱ φόνοι τῶν συντρόφων.

ΚΥΚΛΩΠΑΣ

Ὤ συφορά! Τώρα ἀληθέβει ἕνας παλιὸς χρησμός! Ἔλεγε πὼς θὰ τυφλωθῶ ἀπὸ σένα ὅτα γυρίζεις ἀπ' τὴν Τροία.

ΤΕΛΟΣ

Λ. Α.

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΕ ΜΙΑ ΓΥΝΑΙΚΑ

Καλή μου,

Στὴν πρώτη τάξη τοῦ Γυμνασίου ὅταν εἴμουνα, μᾶς μαθαίνανε καὶ τὸ Συνταχτικὸ τοῦ Ἀσωπίου. Μάθημα ξεχωριστό. Κανόνες μὲ παραδείγματα ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους «συγγραφεῖς», ποῦ ἔπρεπε νὰ τοὺς ἀποστηθίζομε, μὲ τὸ νῦ καὶ μὲ τὸ σῖγμα, νὰ τοὺς λέμε τοῦ δασκάλου καὶ νὰ μᾶς βαθμολογῇ· καμιὰ ἐφαρμογὴ ἀπάνου στὸ κείμενο τοῦ συγγραφέα· τίποτε ποῦ νὰ βγαίνει τουλάχιστο ἀπὸ τὴν καλλιτεχνικὴ ζωὴ τοῦ ἀρχαίου λόγου. Καὶ τὸ συνταχτικὸ μᾶς τὸ παραδίνανε, ἀψυχολόγητα, ὠμά, πρόστυχα, δασκαλικά. Καὶ δὲν ἔφταιγε ὁ καημένος ὁ γέρο Ἀσώπιος, ποῦ θαύμαζε τὸν Ἐρωτόκριτο, τὸ Σολωμὸ, καὶ δὲ μποροῦσε νὰ χωνέψῃ τὸν Παναγιώτη Σοῦτσο.

Ἐννοεῖται πῶς δὲ θυμᾶμαι τίποτε, μὰ τίποτε ἀπολύτως ἀπὸ τὸ Συνταχτικὸ τοῦ Ἀσωπίου, μὲ τέτοιο σύστημα, καὶ μὲ τέτοια παράδοση. Τίποτε; Λάθος ἔχω. Θυμᾶμαι κάποιο δίστιχο... δημοτικό. Τὸ μόνο, παραστρατισμένο ἐκεῖ μέσα, ἀνάμεσα στὰ χίλια δυὸ παραδείγματα ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους ποιητὲς καὶ πεζογράφους.

Μετ' ἐσένα θέλω νᾶμαι
Καὶ σὲ μιὰ ἐρημιὰ καλά 'μαι.

Τὸ ἀνιφέρει ἐκεῖ ὁ Ἀσώπιος δὲ θυμοῦμαι πιὰ τί εἴδους συνταχτικὴ συγγένεια θέλοντας νὰ φανερώσῃ τῶν ἀρχαίων μὲ τὰ νέα. Τὴν στιγμὴ ποῦ ὁ δάσκαλος μᾶς ἔβαζε τὸ παρακάτου μάθημα, καὶ φτάσαμε στὸ δημοτικὸ δίστιχο, κι ὁ δάσκαλος μᾶς τὸ ἀπάγγειλε σοβαρὰ καὶ στρογγυλὰ κι αὐτὸ (γιατὶ πρέπει νὰ ξέρῃς πῶς ὁ δασκαλισμὸς τότε εἴτανε πιὸ ἀνθρωπινὸς, καὶ δὲν εἶχε ξεπέσῃ σὲ τέτοια ἀνόητη ἀγριάδα, μήτε εἶχε κηρύξει θρησκευτικὸ πόλεμο κατὰ τῆς δημοτικῆς γλώσσας), ὅταν τἀκούσαμε τὰ ζωντανὰ λόγια ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ δασκάλου, μιὰ ζωῆς ἀνατριχίλα ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη, ἀπὸ τὸ γέρο δάσκαλο, ὡς τὸ πιὸ ἀδασκάλευτο μαθητοῦδι, σκορπίστηκε στὴν τάξη μας. Μάτια ἀστράψανε, χείλια χαμογέλασαν, κεφάλια σαλέψανε, κάποιο ψιθύρισμα σὰν ἀπὸ μελισσολόϊ γρικήθηκε.

Μετ' ἐσένα θέλω νᾶμαι
Καὶ σὲ μιὰ ἐρημιὰ καλά 'μαι.

Ἔτσι παραστρατίζει σὲ σάλα σκοταδεροῦ καὶ σιωπηλοῦ Μουσείου, ἀπὸ κάποιο ἄνοιγμα ἀνοιχτὸ, μὲ τἀλαφρό της τρισχαριτωμένο φτερούγισμα, λαμπρόχρωμη πεταλούδα.

Ο ΠΑΝΤΑ ΔΙΚΟΣ ΣΟΥ

Η ΜΑΤΙΑ ΣΤΟ ΘΑΝΑΤΟ

(Ἀπὸ τὴν ἀνέγδοτη γιατρική μελέτη: «Ἡ ματιὰ»)

Ἡ ὕστερη ματιά μας στὸ ψυχομαχητὸ παραλλάζει κατὰ τὴν περίσταση ποὺ ἔρχεται ὁ θάνατος. Ἂν, σὰν κεραυνὸς στὴ γαλήνη, ξαρνικὰ μᾶς χτύπησε, σ' ἕνα σπασμὸ τρομάρας στυλόνουνται τὰ μάτια μας ὀρθάνοιχτα, σὰ ν' ἀντικρύζουνε ἀγριεμένα τὴ φριχτὴ ὄψη τοῦ χάρου. Ἂν πάλι ἀρρώστια κακὴ τὸ δόλιο μας κουφάρι ξεκλόνισε, ρούφηξε λίγο λίγο τὸ λάδι τῆς ζωῆς καὶ τὸ λυχνάρι της τρεμοσβύνει, τότες παράλυτα τὰ μάτια φαίνουνται χωσμένα στὴν κώχη τους καὶ θολερὰ, μὲ βαθιὰ καταχνιὰ σκεπασμένα, μαρτυρᾶνε τῆς ὕστερης στιγμῆς τὴν ἀναιστησία, τὸ τελειωτικὸ σταμάτισμα τῆς ἐγκεφαλικῆς μηχανῆς. Τέτοια εἶναι ἡ ματιὰ στὴν Ἱπποκρατικὴ, ὅπως λέμε, ὄψη τῶν ἀρρώστων. Ἄλλοτες ἡ στερνὴ ματιὰ εἶναι καθρέφτης τῆς ἀγωνίας τῆς τόσο συχνῆς τὴν ὥρα ποὺ ξεψυχοῦμε· τὰ γουρλωμένα τότε μάτια γυρίζουνε σπασμωδικὰ κατ' ἀπάνω καὶ πιότερο μᾶς δείχνουνε τ' ἀχνογάλαζο, ἀσφυχτικὸ, ἀσπράδι τους, πέρνοντας, στὸν ἄνισο αὐτὸ ἀγῶνα ζωῆς καὶ θάνατου, τὴν ἄγρια καὶ παγερὴ ὄψη ἀπελπισιᾶς καὶ τρομάρας...

Τὸ ἠθικὸ τἀρρώστου, τῆς συνείδησής του ἡ παρηγοριὰ ἢ φοβέρα σὰν ἐσήμανε ἡ ὥρα του, μεγάλη ἔχουνε σημασία στὴν ὄψη τοῦ πεθαμένου. Ἀξιοθάμαστη μερικῶν ἀρρώστων ἡ πνεματικὴ δύναμη, ποῦ παλεύει παλλικαρίσια καὶ καθάρια παρουσιάζεται ὡς τὴν τελευταία στιγμή τους. Δὲν ἀπορεῖ, βέβαια, κανεὶς πῶς ὁ Σωκράτης πεθαίνοντας μιλοῦσε ἀτάραχα γιὰ τὴν ἀθανασία τῆς ψυχῆς, καὶ παράλυτος καὶ παγωμένος παράγγελνε στοὺς φίλους του—*θῦσαι τῷ Ἀσκληπιῷ ἀλεκτριόνα!* Τἄπορο εἶναι πῶς ἄνθρωποι ταπεινοὶ, ἀγράμματοι, ποῦ κανένα δὲ δείξανε ψυχικὸ χάρισμα στὴ ζωή τους, ποῦ δὲ σήκωναν τὰ μάτια τους ψηλότερα πὸ τὸ χῶμα τῆς γῆς, ψυχομαχῶντας φανερώνουνε τὰ πιὸ εὐγενικὰ αἰστήματα, τὶς λεπτότερες ἰδέες, καὶ σὲ κάνουνε νὰ σαστίζῃς μὲ τὰ βαθιὰ λόγια τους καὶ νὰ θαμάζῃς τὴν ἀτάραχη κι ἀστραφτερή τους ματιὰ, π' ἀντικρύζει τὸ χάρο τους σὰν παιχνίδι! Φῶς, θαρρεῖς, ντύθηκε ἡ ψυχὴ, γιὰ στολίδι της, πρὶν ἀνοίξῃ τὰ φτερά της...

Ναί! Αὐτὸ εἶν' ἀλήθεια! Ἡ τρομάρα, ἡ ἀγωνία, ἡ ἀπελπισιὰ, δὲν καθρεφτίζουνται πάντα στὴ ματιὰ τὴν ὕστερη. Ἡ ζωὴ ποῦ σβύνει, διαβαίνει γιὰ μιὰ στιγμὴ μπροστά μας σὰν πανόραμα. Περάσαμε κατάκοποι τὴ Σαχάρα, μᾶς κατάκαψε ἥλιος φλογερὸς καὶ μᾶς πνίξανε ἀμμουδιᾶς κύματα καὶ πολλὲς φορὲς κινδυνέψαμε ἀπ' ἄγριου κλέφτη μαχαῖρι· μὰ βρέθηκαν κάπου καὶ κατάχλωρες ὄασες, ποῦ μᾶς ἔσκιωσαν ἁπαλὰ φουντωμένες φοινικιὲς καὶ μᾶς μεθύσανε μὲ τὴν εὐωδιά τους πλουμισμένα λουλούδια καὶ μᾶς δροσίσανε νερὰ κρουσταλλένια τὰ χείλιά ποῦ μαράθηκαν! Ἡ παρήγορη αὐτὴ ἐνθύμηση, μονάκριβη χρυσῆ ἀχτίδα στοῦ χάρου τὴ σκοτεινιά, σταλλάζει στὴ νεκρικὴ ματιά μας τὴ γαλήνη καὶ πρόσχαρο χαμογέλοιο στὰ παγωμένα χείλια μας...

Γ. ΑΒΑΖΟΣ

Ἐκείνη: «Μὴ χάνῃς τὸ κέφι σου, δὲν παντρεύουμαι οὔτε μὲ τὸν ὠμορφότερο ἄνθρωπο τοῦ κόσμου».

Ἐκεῖνος: «Καλὰ, δὲ μὲ πειράζει· θέλω μόνο νὰ ξέρῃς πὼς ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς σὲ γύρεψε».

* * *

Ἡ κ. Λεβαντινόγλου: «Γζωρτζάκη μου, πὼς τὸ βρίσκεις τὸ καινούριο μου τὸ καπέλλο;»

Ὁ ἄντρας της: «Ἀγαπᾶς νὰ κούσῃς τὴν καθαυτὸ γνώμη μου;»

Ἡ κ. Λεβαντινόγλου: «Ὄχι, ἂς λείπῃ· ξέρω τί θέλεις νὰ πῇς».

λογγιάσει. Κοντὲς καὶ καταστόλιστες οἱ κουραμιὲς ἐξάπλωναν τὲς ὠμορφάδες τους στὲς ἀχτίδες τοῦ ἥλιου, κ' εἶχαν ἄνθια καὶ φύλλα καὶ καρπούς, πράσινες, ζωερὲς καὶ γυαλιστερὲς, καὶ κόκκινες πολὺ καὶ ροδάτες σ' ὅλα τὰ μέρη· γιατὶ σιμὰ σὲ κάθε πράσινο φ λλο ἐκρεμότουν ἕνα κατακόκκινο τσαμπὶ ἀπὸ κούραμα ὥρμα, καὶ σιμὰ σὲ κάθε κόκκινο τσαμπὶ ἦταν ἕνα τσαμπὶ λουλούδια μικρά, σὰν κρουσταλλένιες κοῦπες ἄσπρες καὶ μὲ ροδάτη ἄχνη ὁλόγυρνα· καὶ τὸ πράσινο τῆς φυλλωσιᾶς καὶ τὸ κόκκινο τοῦ καρποῦ καὶ τὸ ροδάτο τῶν λουλουδιῶν, ἀνακατοόντουν μὲ τὰ πράσινα τῶν ἀγκαθερνῶν πριναριῶν ποῦ στριμονόνταν ἀνάμεσα, καὶ μὲ τῆς χειλιδωνιᾶς, ποῦ περίπλεκε τοὺς κλώνους, καὶ μὲ τὲς κίτρινες χλωμάδες τῶν φύλλων τῶν ἰδρυῶν, ποῦ ὁ χινόπωρος τἄχε πεθάνει. Κι ὅσο τὸ μάτι ἔβλεπε τὸ λαγγάρι ἐξάπλωνε, ξαλλάζοντας, τὶς χρωματισμένες λαμπράδες του, κ' ἐκατέβαινε ὥς τὴν ἀμμουδιὰ τοῦ γυαλοῦ, ποῦ τὴ χτυποῦσε τὸ ἀκάματο πέλαγο, κυλῶντας μὲ ρυθμὸ καὶ ἤσυχα τἀφρισμένο του κῦμα, μπλάβο, ἰουλί, ἀπέραντο.

Στὸ πηγάδι ἐπηγαινοερχόνταν, ἀνεβοκατεβαίνοντας ἕναν γουλωστρωμένον δρόμο, μπουλούκια μπουλούκια, οἱ γυναῖκες μὲ τὲς ξέστες στὸ κεφάλι, δίπλα ὅταν τὲς κατέβαζαν ἄδειες, ὀρθὲς ὅταν τὲς ἀνέβαζαν, ἐγιόμιζαν μὲ τοὺς σίσκλους, ἀλλὰ δὲν ἔφευγαν ἀμέσως γιατὶ στὸ πηγάδι συνομιλοῦσαν, ἔλεγαν τὰ νέα τοῦ χωριοῦ, τοὺς καϋμούς τους, τὲς ἐλπίδες δους. Καὶ τώρα γύρου στὸ φροχεῖλι μιὰ δεκαπενταριὰ ἀφοκραζόνταν μιὰ γειτόνισσα τῆς Κατερίνας, ἀνύπαντρη κοπέλλα, ποῦλεγε:

«Ἡ Μαρία τοῦ Ζόψη, λένε, παντρεύεται».

«Παλιὰ ὑπόθεση» ἀποκρίθηκε σοβαρὰ μιὰ παντρεμένη νέα, «εἶναι καιρὸς ποῦχει ἀγάπη μὲ τὸ Γιώργη τὸ Βάρδα».

«Μπᾶ δὲν τὸ ξέρεις ἡ ἀφεντιά σου» εἶπε μὲ ψιλὴ φωνὴ μιὰ μικρούτσικη κορασίδα «τὸ Γιώργη τὸν ἄφηκε εἶναι μέρες τώρα· ἢ τὴν ἄφηκε».

«Ἀ» ἔκαμαν πολλὲς θιαμάζοντας.

«Ναί, ναί» ἀπολογήθηκε ἡ γειτόνισσα τῆς Κατερίνας» δὲν παίρνει τὸ Γιώργη, ἔπιασε ἀγάπη μὲ τὸν Ἀντώνη τὸ Μάντυλα».

«Μὲ τὸν Ἀντώνη;» ἐρώτησαν δυὸ τρεῖς ἄλλες. «Παναγία μου· ψηλὰ βάρεσε».

Καὶ μία ἐπρόστεσε: — «Θὰ τήνε γελάσει καὶ κεῖνος. Οἱ Μαντυλαῖοι τὸ συνειθοῦνε· πειράζουνε τὲς φτωχὲς καὶ τὲς παραιτοῦν ἔπειτα σὰν τὲς βαρεθοῦνε».

«Ἐκείνη θαρρεῖ πῶς θὰ τόνε πάρει· καὶ τοῦ φειδεύεται· καὶ τοῦ μιλεῖ. Πᾶσα βράδυ τὸν ἀνταμώνεται στοὺς Στύλους».

Ἀφτὴν τὴ στιγμὴ εἶχε φανερωθεῖ κ' ἡ Κατερίνα. Ἐχαιρέτισε ὅλες καλησπερίζοντας, κ' ἡ γειτόνισσα τὴν ἐρώτησε:— «Ἀλήθεια δὲν εἶναι ποῦ ἡ μάννα σου τοὺς ἔμπλασε ἀγτάμα;»

«Ἀλήθεια» εἶπε πικραμένη «ξακρίζεται μὲ τὸν Ἀντώνη τὸ Μάντυλα».

«Θέλουμε νὰ μάθουμε» εἶπαν πολλές.

«Σᾶς λέω» ἀποκρίθηκε ἡ Κατερίνα ἀναστενάζοντας. «Ἔχτὲς μ' ἐσκυλόβρισε ἡ Μαρία, δίχως ἀφορμή. Τῆς φάνηκε ποῦ ἐγὼ τὴν ἀντιβαδιαζα στὰ κέφια της. Καὶ τί μὲ μέλει ποιὸς καὶ ποιὸς τήνε μαλλάζει;»

«Φρόνιμα μιλεῖς, κοπέλλα μου» ἐπαίνεσε μιὰ μισόκοπη.

«Τὸν ἄφησε τὸ Γιώργη της» ξακολούθησε πασκίζοντας νὰ κάνει τὴν ἀδιάφορη «γιατὶ τῆς ἔχει μπῆ σὲ μάτι ὁ ἄλλος· τό συφέρο της ἐκοίταξε!»

«Βέβαια βέβαια» εἶπε ἡ γειτόνισσα «μὰ γιὰ τὰ μοῦτρα της εἶναι το νοικοκυρόπουλο;»

«Ἂς κάλουνε καλὰ οἱ ἴδιοι. Ἀφτὴ θὰ ὑποφέρει ἀφοῦ δὲν ἔχει μυαλὸ καὶ δὲν αἰστάνεται τί πράζει». Παρατήρησε σοβαρὰ ἡ Κατερίνα.

«Πρῶτα μὲ τὸ Γιώργη τἄχε κάμει θάλασσα». Εἶπε μιὰ κοπέλλα.